

משנה לחן שלמה

בס"ד

מתוך שלל אוצרות תורתו ושיעוריו של מרן גאון ישראל

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א



פרשת קרח תשב"ץ 282

פנינים על הפרשה

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבינו שליט"א

ניתן להאזין לשיעורים של הגאון הינוקא, וכן ערכונים על הנעשה בבית מדרשו, ב"קו הינוקא" 03.550.2228

מהי כח תפילה בנפילת אפיים

ותפילה כזו בנפילת אפיים מתוך הרגשת צער גדול כוחה שתתקבל לפני הבורא ב"ה, וכמובא במסכת בבא מציעא (בדף טו ע"ב) שכאשר נידו חכמים את רבי אליעזר, אחר שרצה בכל דרך להעמיד ההלכה כמותו כנגד דעת חכמים, היתה אשתו 'אמא שלום', אחות רבן גמליאל, שומרת עליו שלא יפול על אפיו בתפילה, מפני שחששה שיזוק בזה אחיה רבן גמליאל מקפידתו (כי היה רבן גמליאל הנשיא, ובו תלוי עיקר הדבר), ופעם אחת טעתה בחישוב עיבור החודשים וחשבה באיזה יום שחל בו ראש חודש, וממילא לא יפול בו רבי אליעזר על אפיו בתפילתו מפני שהוא יום שמחה, ובאמת לא חל ראש חודש באותו יום ונפל רבי אליעזר על אפיו בתפילה, וכאשר ראתה כך אמרה שבודאי נתחלק כעת אחיה רבן גמליאל, מפני שכל השערים נגעלו בתפילה חוץ משערי אונאה (המתפלל בתוך שציעורו), וכך היה. ובה ביאר רבינו בחיי (טו, ד) שמפני שנפל משה אפיו ארצה בתפילה מתוך צערו על מחלוקת קרח, מכח זה נענשו קרח ועדתו.

מה נענש משה במה שנפל על אפיו

והוא חלק מדרכי התפילה, ששמים אנו נפשינו בכפינו בכדי שתתקבל תפילתנו, כמו שאמר רשב"י בזהר במדבר (דף ק"א ע"א) שאחר תפילת העמידה יש לנו ליפול אפיים ולומר המזמור 'לדוד אליך ה' נפשי אשא' (תהלים כה), שמוסרים אנו עצמנו למיתה בכדי שתתקבל התפילה, ולזה צריכים אנו ליפול על היד השמאלית, בכדי להעלות ולתקן בזה כל ניצוצות הקודש שנפלו בקליפות מצד יניקתם ממידת הגבורה שמצד הקב"ה 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', בשער הכוונות (דחושי נפילת אפיים א). וכתב בספר מגלה עמוקות (פ' ואתחנן, אופן רלט) שזאת היתה מטרת משה שהתפלל להיכנס לארץ, שרצה לזכות לסוד נפילת אפיים ולתקן כל מידת הגבורה וצד השמאל, והשיב לו הקב"ה "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (דברים ג, כו), ואמר רבי לוי במסכת סוטה (דף י"ג ע"ב) שמפני שאמר לעדת קרח 'רב לכם בני לוי' (טו, ז), הענישו ואמר לו הקב"ה 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', שהרי מתוך שהתפללת בנפילת אפיים כבר גרמת שיענשו עדת קרח כאשר אמרת להם 'קחו לכם מחתות... ושימו עליהן קטורת... רב לכם בני לוי', אם כן כאשר תכנס בארץ ישראל ותפול שם על פניך, לא יהיה שום תקומה לבני אדם לפניך.

מהו פעמיים שלוש עם גבר

ורבי אליעזר אבן שאנ"ג בספר דת ודין (פ' וזאת הברכה, דף עו ע"א) ביאר זאת על פי האמור. שהנה דרש רבי יוסי בר יהודה במסכת יומא (בדף פו ע"ב) מה שכתוב באיוב (ג, כט) "הן כל אלה יפעל אל פעמיים שלוש עם גבר", שפעם ראשונה ושניה ושלישית מוחלין לו לאדם, אבל רביעיית אין מוחלין לו, ולעך כאשר ראה משה שסרחו ישראל בפעם רביעית, ונתרשלו ידיו מלהתפלל על עדת קרח ונפל על פניו. אמנם במדרש תנחומא (ואתחנן, ו) מובא שכאשר התחנן משה להקב"ה שימחל לו על עוון מי מריבה ויכנס לארץ, אמר לפניו, הרי עם כל הבריות מתנהג אתה כבודת רחמים שנים ושלושה פעמים, כנאמר 'הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלוש עם גבר', ואני עוון אחד אין אתה מוחל לי, ואמר לו הקב"ה, משה, הרי אתה עשית ששה עונות, ולא גלית לך אחד מהם (וכמו שמנה שם המדרש פרטיהם). וביאור הדברים, שבכדי שלא יפרש משה 'פעמיים שלוש' שהם יחד חמשה, שגם על חמשה עונות הקב"ה מוחל לאדם, לכך השיבו הקב"ה שהוא עשה ששה עונות, ולא יועיל לו פירוש זה. ושורש וסיבת הדבר הוא מה שנפל על פניו במחלוקת קרח מתוך שהיה זה סרחון רביעי, שבזה הוכיח משה שמפרש הוא 'פעמיים שלוש' כדברי רבי יוסי בר יהודה, שהוא שלוש עונות ולא יותר, ולכך לא הועילה טענתו שימחול לו חמשה עונות, ומנה לו הקב"ה עונותיו שיהיו ששה, ונסתתמו טענותיו.

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם פי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', וישמע משה ויפל על פניו (טו, ג-ד)

מפני מה נפל משה על פניו

פירש רש"י (טו, ד) שנפל משה על פניו מפני המחלוקת, שהיה זה כבר סרחון רביעי ביד ישראל, שכאשר חטאו בעגל התפלל עליהם משה, כנאמר אז (שמות לב, יא) "ויחל משה" והצילם מכליו, וכן במתאוננים נאמר (במדבר י"א, יב) "ויתפלל משה", וכן במרגלים התפלל עליהם, כמו שכתוב (במדבר י"ז, יג-יז) "ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים... ועתה יגדל נא כח ה'", אבל כעת במחלוקתו של קרח נתרשלו ידי משה. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלט, וכאשר סרח רביעיית, נתרשלו ידי האוהב ההוא, שמא עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני. והוא מדברי המדרש בתנחומא (קרח, ד) ובמדבר רבה (י"ח, ג). וביאר התפארת ציון (שם במדבר רבה) שלכך נפל אז משה על פניו, מפני שלא היה לו עצה להשית בנפשו איך להנצל מפחד הדר גאונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, אם להתפלל על עדת קרח או לאו, שאם לא יפייס המלך ב"ה עליהם, שמא ישוב חרון אפו עליהם ויכעס עליו מדוע לא פייסו בעבורם, ואם ילך לפייסו בעדם, גם כן קשה לו הדבר מאד, שלא להטריח המלך ב"ה יותר ממידתו, ולכן נתרשלו ידי משה ונפל על פניו מפחד הדר כבודו ויתברך שמו, והתפלל לפניו להדריכו בזה בדרך אמת.

למי אסור ליפול אפיים בתפילה ומתי

וכתב בספר באר בשדה (טו, ד) שמתוך שלא הזכיר כאן הכתוב על מה התפלל אז משה, ושלא כפי המבואר בתפילת משה ואהרן על כל העדה, שלא יענשו בעוון קרח, שאמר שם הכתוב (טו, כב) "ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף", מתוך כך מוכרח שלא נפל משה אפיים להתפלל על עדת קרח, אלא נפל על פניו מרוב צערו, שנודעזע ונתרשלו ידיו מלהתפלל כיון שהיה זה סרחון רביעי של ישראל. ובספר פני אריה (פ' קרח) ביאר שמוכרח הוא שלא נפל אז על אפיו לתפילה, שהרי אמר רבי אלעזר במסכת תענית (דף י"ד ע"ב) שאדם חשוב אינו רשאי ליפול על פניו בתפילה אלא אם כן יודע שיהיה נענה בתפילתו, ופירש רש"י (בענינת שם, ד"ה 'רשאי') שאינו רשאי לעשות כן בכדי שלא לבזות עצמו בפני הציבור, שאם לא יענה בתפילתו, יחורפוה הציבור. ולכך כאשר סרחו ישראל במחלוקת קרח לישראל ברביעיית ולא היה משה בטוח שיענה בתפילתו, מוכרח אם כן שנפילתו אפיים לא היתה לתפילה על עדת קרח, אלא מפני המחלוקת.

מהו כל נפילת אפיים במקרא

אמנם ודאי שגם נפילת אפיים זו לתפילה היתה על עצמו, שהתפלל לידע כיצד לנהוג עם עדת קרח כאמור, וכמו שביארו זאת החזקוני והרשב"ם והאברבנאל (טו, ד) שמתוך שנתבייש ממחלוקתם כבש אז פניו בקרקע לתפילה, ובה נאמר לו משמים מה לומר לעדת קרח. וביאר הנצי"ב מוואלוז'ין בהעמק דבר (טו, ד) שמוכרח לומר כן, מפני שכל נפילת אפיים המובאת במקרא היא לתפילה. וכן מובא כבר בתשובות הגאונים (שערי תשובה סימן של"ו) בשם רב האי גאון, שבכל מקום במקרא שמובא נפילת אפיים זהו בזמן צער דוקא, וכמשה שנפל על פניו במחלוקת קרח מרוב צערו, ולכן נהגו ישראל שבימי ניסן ותשרי שהם זמני שמחה אין נופלים אפיים בתפילה.

ואלה יעמדו על הברכה

לעילוי נשמת
גאולה בת דינה,
דוד בן חנה,
ראו דור דרור בן רוגית,
שיינא בת מיכל.
לרפואת: דוד בן שרה.

לפניות והקדשות

מוקד טלפוני 03-3765444
זמין בימים א'-ה' בין השעות 9:00-20:00
דוא"ל: contact@hayanuka.com
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com
יד' להועיל: בנק מזרחי טפחות | סניף 417 | מס' חשבון: 521025

זמני שבת

רבונו תם	צאת שבת	כניסת שבת	ירושלים:
21:18	20:20	19:08	
21:15	20:19	19:28	בני ברק:
21:19	20:23	19:31	חיפה:
21:15	20:19	19:28	באר שבע:



תורת שלמה

מאמרים משיעורי הענפים של רבנו שליט"א

"והיה אור הלבנה כאור החמה" (ישעיה ל, כו)

חלק א'

משיעורים יום ה' ה' תמוז תשע"א, ויום א' י' סיוון תש"ע

א

בארבעים ותשעה הימים שמיום צאת ישראל ממצרים עד שעמדו רגליהם על הר סיני וקבלו התורה, השיגו את מדרגת התפילין של ראש ושל יד, שבתחילה היו סגורים במיצרי מצרים מצד צורת האות מ' סתומה שבתורת דם, שהיא האות מ' של הס"מ שמצד ה'מות' שהוא מביא לעולם שחברו המלאה בדם (תקיני חוזה בהקדמה, דף יא ע"א; ובתיקון לו, דף עח ע"א), שהיא שורש סומאת מצרים שהיו סומכים רק על כוחם וממונם, שהוא ענין הדמים, והוא מצד סומאת דם נדה שיונקים ממנה החיצונים, כמוכא בדברי רבנו האר"י בעץ חיים (שער לה, ג). ולכן הכניע אותם הקב"ה במכת דם וגילה לכל שכל השפעים שיש בידם הם מהס"מ ואינו שפע אמיתי, והיה זה מתוך שגילה הקב"ה את אור הקדושה הממשכת החיים לעולם, שבזה נתבטלה אחיזת הגאוה של הסטרא אחרא ובא המוות והכליון עליהם, והיא מהות מכת דם.

וזהו מתוך שנגלה יחוד אור התפילין, שהרי על האות מ' הזו של הס"מ אמר רשב"י בזהר פנחס (בדף רלו ע"ב) שראה אותה פנחס מעופפת ברקיע בעת שחטאו ישראל בשטים ופרצה בהם המגפה, והוא חטף אותה ממנה שלא תעשה לאות מ' של מות, וביטל המגפה. וזכה לזה פנחס בזכות שירש לכה התפילין של יד שמצד האות י' כאשר קינא לה' על מידת הברית והיסוד, שהיא מאוחדת עם האות ד' שבקשר התפילין של ראש, ועם האות ש' החקוק של ריבוע התפילין של ראש, ונצטרף ונגלה בו יחוד השם ש"די שמצד כללות התפילין של ראש ושל יד, ובה ביטל המגפה מישראל.

ומתוך שנתבטל ה'מות' שבדם, דבקו ישראל בדם הפסח ודם המילה, שהוא דם של מסירות נפש, וכענין דם הלידה שמצד שפע אור החיים, ונתנוהו על הדלתות והמשקוף, שבזה היה נראה דם זה כצורת האות מ' סתומה, ובה נתקיים בהם הכתוב (באיוב ג, ט) "לא סגר דלתי בטני", שהוא כנגד דם הלידה של ישראל, שבכוחה נגלה להם אור החיים ויכולים היו לצאת ממצרי מצרים.

ובקריעת ים סוף נגלה להם שפע אור החכמה שמצד צורת האות י' ובכך נבקעה לישראל צורת האות מ' סתומה, והיה זה מתוך שנגלה להם אז הקב"ה כ"איש מלחמה" (שמות טו, ג), כגבור חגור חרב, כמו שאמרו במכילתא (פ' בשלה, מס' דשירה ד, ו) וכנגד מלך עליון שמצד הארת החכמה הרמוזה בצורת האות מ' סתומה כמו שאמר רשב"י שם בזהר פנחס (בדף רלו ע"ב), היינו שנגלה כוחו של המלך ב"ה שעודו הולך וכובש, והוא גילוי ענין היראה, וכענין הנאמר אז בישראל "וייראו העם את ה'" (שמות יד, לא), והוא כנגד צורת האות מ' סתומה הרמוזה בריבוע התפילין שבראש, שהיא מצד מדרגת היראה.

ובכל משך ימי ספירת העומר זכו ישראל להשיג את ענין התפילין של יד, שהוא גילוי האהבה של הקב"ה לישראל, וכענין הכתוב (שה"ש ב, ו) "וימינו תחבקני", שזכו לזה מתוך שגילו אהבתם לבורא ב"ה בכל מה שקדשו וטהרו עצמם בספירת העומר, שהיה זה כענין הכתוב (שה"ש א, ד) "משכני אחרין נרוצה", שגילו בזה אהבתם להקב"ה להטהר ולעמוד לפניו זכים ומזוכים כראוי לקבל התורה, שאז יתקיים בהם המשך הכתוב "הביאני המלך חדריו". ובמתן תורה נגלה להם הקב"ה כזקן מלא רחמים כמו שאמרו שם במכילתא (בפ' בשלה, מס' דשירה ד, ו) וכנגד מלך תחתון שמצד הארת מידת ה'מלכות' הרמוזה בצורת האות מ' פתוחה כמו שאמר רשב"י שם בזהר פנחס (בדף רלו ע"ב), שנגלה אז כוחו של המלך ב"ה שכבר כבש גם את הארץ, והוא גילוי ענין האהבה, וכנגד צורת האות מ' סתומה הרמוזה בריבוע התפילין של יד, שהיא מצד מדרגת האהבה.

ב

ואז במתן תורה כמעט שבאו ישראל לשלמות סוד התפילין, שהוא תיקון העולם במלכות ש"ד, והיו זוכים להכנס לארץ ולהמליך שם את הקב"ה, וכנגד מדרגת גילוי מלכותו יתברך שמו שבחודש תשרי, שהוא החודש השביעי שכנגד מידת מלכותו יתברך שמו, ומצד מדרגת יעקב אבינו שהשיג את שלמות סוד התפילין בגילוי מלכות ה' ב"ה בעולם בפועל. אלא שלאחר שקבלו התורה באהבה ויראה גדולה, טעו בעגל, על אף שהיו אז בגדר צדיקים גמורים כמו שכתב האור החיים (בראשית טו, טז), ובה לא זכו למדרגה גדולה זו. והוא קושי וכאב גדול, איך לאחר שראו היראה הגדולה בהר סיני יכולים היו לטעות בעגל, וכמו שתמה על כך הכתוב בתהלים (קו, כ) "וימירו את כבודם

בתבנית שור אוכל עשב". אלא הוא מפני שלא זכו בשלמות למדרגת יעקב בעסק התורה, שהוא לימוד התורה מתוך הרגשת ושמיעת הלב, ולא בהבנת המוח כפי ראיית העין לבד. שמה שעוזב אדם התורה ובא לידי חטא, על אף שמאמין ויודע הוא מאמיתות התורה והמצוות, זהו מפני שאינו הולך כראוי במידת יעקב, שהיא לימוד התורה מתוך הרגשת הלב ולא בהבנת המוח לבד.

כי כאשר לומד אדם התורה מצד הבנת המוח לבד, מנגדים לו העינים והאזניים זה לזה בהבנת והשגת התורה, שמצד אחד שומע הוא בעסק תורתו מאמיתות התורה וההשגחה, ומאיך רואה הוא בעיניו פירוד והסתרה בכל גילוי התורה בפועל. ולכן ציונו הקב"ה בדרכי התורה על השמיעה דוקא, כמו שהתנה ואמר "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי... והייתם לי סגולה מכל העמים" (שמות יט, ה), וכן אמר "כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר, שמעו בקולי" (ירמיה ז, כ), שהוא לימוד התורה מצד שמיעת והרגשת הלב, ולא מצד הראייה והבנת השכל לבד. כי האזניים הם כנגד מדרגת הבינה, כמוכא בדברי רבנו האר"י בעץ חיים (שער ד, א), שהיא מתעוררת ונשפעת מתוך שמיעת והרגשת הלב, כמו שאמר רשב"י באדרא זוטא שבזהר האזינו (בדף רצד ע"ב), שכאשר לומד אדם התורה מתוך מה שרואות עיניו ומבין שכלו, הרי שמגשים בזה התורה חלילה, אבל כאשר עוסק הוא בתורה מתוך שמיעת והרגשת הלב, מפרש הוא אותה בדרך המסורה לנו מדור לדור ביד החכמים מוסרי התורה לאמתתה, וכדרכי התורה שבעל פה שיש בהם עינים שפירשום חכמים שלא בדרך פשוטו של מקרא, והוא היפך הבנת השכל כפי ראיית העינים.

שהחכמים האמיתיים לומדים התורה מצד שמיעת הלב, ומשפילים עיניהם ושכלם בפני התורה. והוא דרך הביטול והמסירות נפש שבתורה, וכענין עקדת יצחק שהיה עיקר נסיון אברהם בזה במה שאמר לו הקב"ה לעשות דבר המנוגד ביותר להבנה האנושית, שיעלה בנו לעולה, וכאשר שמע אברהם כך לא חשב והרהר כלל, אלא לקח תיכף ומיד את יצחק להקריבו. ואם היה אברהם הולך כפי ראות עיניו והבנת שכלו, יכול היה לסבור ולחשוב שאינו ציווי אמיתי אלא דמיון ומחזה שוא וכיוצא, והיה מעוות בהבנת ציווי ה' ב"ה ומבין אותה אחרת. אבל אברהם למד התורה מתוך הרגשת ושמיעת הלב, וכענין הנאמר (במשלי ג, ג, ד, א) בדברי התורה "כתבתם על לוח לבך", ובה נתעלה בנאמנותו לפני ה' ב"ה להיות לראש למאמינים.

והיה זה נסיון גדול לאברהם במדרגתו, שהרי לא היה אברהם רק בעל מצוות ומעשים טובים במסירות נפש, אלא היה גאון עולם, וידע התורה כולה קודם שניתנה, והיה חכם עצום בעסק התורה, כמו שאמרו בבראשית רבה (מט, ב), ובה נתנסה לידיע ולהבדיל אם עוסק הוא בתורה מתוך הבנת שכלו לבד, שבה יהיה הציווי שנצטוו נוגד את דרכי התורה ומצוות ה' שאין מקריבים בני אדם לעולה, ולכן היה סובר ומקשה כנגד דבר ה', או שמא כל עסק לימודו הוא מתוך הרגשת ושמיעת הלב, שהוא דרך של מסירות נפש. וכאשר בא לעקוד את יצחק כפי שנצטוו וללא כל מחשבה והרהור, גילה נאמנותו האמיתית לפני ה' ב"ה שעוסק הוא בתורה מצד שמיעת והרגשת הלב, וכענין שהעיד עליו הכתוב (בראשית כו, ה) "עקב אשר שמע אברהם בקולי", וכן ברכו הקב"ה "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקולי" (בראשית כב, יח), ששמע אברהם התורה באזניו וחקק אותה בליבו.

ג

ועל זה אמר רבי חנינא בר אידי במסכת תענית (בדף ז ע"א), שמה שנמשלה התורה למים, כנאמר בה (בישעיה נה, א) "הוי כל צמא לכו למים", בא ללמדנו שדברי תורה מתקיימים במי שדעתו שפלה, וכמו המים שמונחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, והוא ענין שמיעת התורה בלב, שיורדת התורה למקום נמוך, מהאזניים אל הלב. והוא דרך קבלת התורה, שהרי לאזניים יש בית קיבול, כמו שרואים אנו בצורת האוזן, וכאשר יורדת התורה מהאזניים לחדרי הלב, היא משתמרת ואין שוכח האדם לימודו. ולכן על אף שנמשלה התורה לאש, כמו שאמר עליה הקב"ה "הלא כה דברי כאש נאום ה'" (ירמיה כג, ט), שהיא כנגד בהירות המוחין כ'שמש' ביום בידיעה ברורה שאין דבר חוץ מן התורה, ומצד מדרגת האות ש' שבתפילין שבראש, והם עיקר המוחין, מכל מקום אין קיום אש התורה אם היא איננה בתחילה כענין המים היורדים למקום נמוך, שהוא מדרגת שמיעת והרגשת הלב. ולכן על אף שהתפילין שבראש הם עיקר המשכת המוחין והשגת הדעת, עם כל זה מניחים אנו תחילה התפילין של יד, מפני שבכדי לבוא למדרגה אמיתית בהשגת התורה צריכים אנו שתהיה תחילה כל לימודנו מתוך שמיעת והרגשת הלב.

ובזה זוכים אנו למדרגת 'אדם' הנברא בצלם, שהוא תיקון חטא אדם הראשון. כי מחטא אדם הראשון נפלו העינים ממדרגתם, כנאמר עליהם

לאחר החטא "ותפקחנה עיני שניהם" (בראשית ג, ז), שקודם שקלקלו היו עיניהם רואות את השורש והגילוי האלהי שבכל דבר שבבריאה, אבל לאחר החטא נפלו ממדרגת ראיית העינים הזו. וזהו בדומה לוולד, שבמעמי אימו עיניו סגורות אבל נר דלוק על ראשו והוא רואה באור הגנוז מסוף העולם ועד סופו, כמו שאמרו במסכת נדה (בדף ל"ט), וכאשר יוצא מבטן אימו נפקחות עיניו, ושוב אינו רואה באור הגנוז. ומחטא אדם הראשון שנאבדה מדרגת ראיית העינים, מנגדים העינים והאזניים זה לזה, ולכן אין לנו דיבור ועסק במדרגת העינים אלא בשמיעה ובראייה שבמדרגת האזניים לבד, כמובא שם בדברי רבנו האר"י בעין חיים (שער ד, ג), ומאז בכל דרכי התורה בני העולם הם כמו סומים התלויים ועומדים בעינין שמיעת אזנם, שכפי שהסומא יודע הדרך רק מצד השמיעה ולא מצד הראייה, כך צריך האדם לגשת לתורה מתוך שמקבל ושומע לכל דברי החכמים כמו סומא, שהם שמראים לו הדרך. וכך עסקו ולמדו כל הצדיקים בתורה, ששמעוה באזניהם והורידוה לליבם, ועצמו עיניהם והשגת שכלם מללמוד התורה מצד הבנת שכלם וראות עינם. ועמי הארץ לעומתם הם מי שמתבוננים בה בעיניהם ומפרשים אותה כפי הבנת והשגת שכלם לבד, וללא שמיעת והרגשת ליבם, וזהו כענין שהוכיח הקב"ה את ישראל בהתרשלם מלקיים התורה "ולא שמעו ולא היטו את אזנם" (ירמיה ז, כד ועוד). כי כאשר מנסה אדם להשוות התורה עם שכלו, שלומד התורה כפי ראות עיניו ומעביר זאת למקום גבוה בהבנת והשגת כלי מוחו ודעתו, בזה נאבדת ומסתלקת ממנו תורתו, וכמו שאמרו במסכת פסחים (בדף ס"ו ע"ב) שכל המתיהר תורתו מסתלקת ממנו, והוא מפני שאין תורתו יכולה להישאר בחדרי מוחו, במקום גבוה, שהרי נמשלה היא למים, אבל כאשר רוצה האדם לשמוע התורה בליבו, שהוא מקום נמוך, והוא משפיל כנגדו את שכלו, בזה נכנסת התורה בקרבו.

ד

וכל מה שזכו ישראל לקבל התורה הוא מפני שהלכו בדרך זו, שהרי כל אומות העולם הפסידו התורה מפני שרצו שתעלה בקנה אחד עם רצונותיהם ועם דרך השקפת שכלם ודעתם כפי מראה עיניהם, אבל ישראל מתוך שאמרו "נעשה ונשמע" (שמות כד, ז) זכו לקבל התורה, כמובא במכילתא (פ' יתרו, מס' דבחדש ה), שקיבלוה במדרגת 'מעשה', שהוא שעבוד הלב לעשות כל מעשיהם כפי רצון הבורא ב"ה, מתוך שקיבלוה מצד 'שמיעת' הלב ולא מצד הבנת השכל כפי ראיית עיניהם, ומצד מדרגת התפילין של יד שכנגד הלב. וכך כאשר הולך אדם בדרך זו יזכה להשיג את ידיעת התורה, שייסיעוהו על כך משמים, וכענין שאמר רשב"י בתיקוני זוהר (בתיקון כב, דף ס"ד ע"ב) על הנאמר במתן תורה "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, כד), שהקולות הללו הם המלאכים שנעשו לישראל כ'קולות' ההולכים ופורחים באויר לסייעם בעסק התורה, שבשעה שאמר כל אחד מישראל 'נעשה ונשמע' היה אותו הקול והמלאך שורה על פיו ומלמדו התורה כולה.

וזהו 'וכל העם רואים את הקולות', שהיו צריכים לתקן את עינין השמיעה ולהעלותו למדרגה של ראייה, שיפירש אדם כל מה שרואה בעיני שכלו רק כפי מה שמע מחכמים אמיתיים מוסרי התורה לאמתתה. והוא עיקר הניסיון והקושי בעסק התורה וקיום המצוות, שהיה המוחין של האדם, שהם כנגד האש והתפילין שבראש, רק כפי מה שמע וקיבל בדרך שמיעת הלב דוקא, וכענין שמניחים אנו תפילין של יד תחילה, ובזה יהיה האדם יכול לראות המציאות כולה מצד ראיית העינים כפי השקפת התורה המסורה ביד החכמים מוסרי התורה לאמתתה, ולא מצד השקפת דעתו ושכלו. וזאת אשר לימדנו משה לדורות בזכרון מעמד הר סיני ש"מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו



עם סגולה

סגולות ועצות ייחודיות שנלקטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א

הגדולה" (דברים ד, לו), ללמדנו שהדרך לראות בכל העולם את האש הגדולה של התורה, איך שאין שום מציאות מלבד דבר ה', שזהו כנגד מדרגת התפילין שבראש, היא כאשר יעסוק אדם בתורה מתוך קול ושמיעה, שבזה הוא עיקר הניסיון שבעסק התורה, וכענין 'ליסרך', שמנסנו בזה הקב"ה אם נלך חלילה אחר שכלנו, או אחר דברי החכמים מוסרי התורה לאמתתה מדור לדור.

ה

וכאשר אין לומד האדם התורה מצד שמיעת הלב, ואינו מסלק שכלו והשקפת דעתו שהשיג בדרך ה' קודם ששמע את דברי החכמים מוסרי התורה לאמתתה, בזה נותן הוא חלקו בחלק עמי הארץ שאינם חפצים בקבלת התורה, וכמו שדרש הרעיא מהימנא בזוהר קדושים (בדף פב ע"ב) מה שנאמר במשלי (ג, לה) "וכסילים מרים קלון", שאלו הם עמי הארץ שאינם שומעים בעסק התורה לדברי החכמים ואינם משמשים להם, שבזה אינם בגדר קבלת התורה ב'נעשה ונשמע', ומתוך כך לוקחים הם לחלקם את הקלון והבזיון, כי בזה אינם יודעים הדרך בתורה ובתפילה, ואינם נענים בתפילתם. היינו שכאשר ניגש אדם לעסק התורה והשמיעה לדברי החכמים מתוך שאינו מבטל תחילה שכלו והשקפתו בעבודת ה', נמצא שאינו חפץ לקבל דברי החכמים והשקפת התורה כמו שהיא, אלא רוצה שיהיו דברי החכמים עולים בקנה אחד עם מה שהשיג הוא עד עתה בדרך ה' ועם מה שהוא סובר וחושב כהדרך הנכון, ובזה מפריש הוא עצמו מקבלת התורה בדרך ישראל שאמרו 'נעשה ונשמע', ונדבק באותו הצד של אומות העולם שלא חפצו לקבל התורה.

ואמר שם הרעיא מהימנא עוד, שדרך זו היא שורש פורה ראש ולענה להביאו לעבור על מצוות לא תעשה, שמתוך שדבק הוא בדרכי אומות העולם שלא חפצו לסלק דעתם בפני התורה, סוף דבר עושה הוא כמעשיהם. מה שאין כן כאשר בא בעסק תורתו לשמש לחכמים ולקבל השקפת דעתם, ומסלק מתחילה את השקפת שכלו ודעתו במה שסובר וחושב כהדרך הנכון בתורה ובתפילה, בזה זוכה למדרגת ה'נעשה ונשמע' שאמרו ישראל בהר סיני, ויכול הוא לקבל התורה ולזכות לידע אותה אף בזמן קצר, וכפי שזכו ישראל במתן תורה שמתוך שאמרו 'נעשה ונשמע' לימדום המלאכים תיכף התורה כולה.

ו

ומה שזכו לזה ישראל בסיני היה זה מפני שהיה שורש כל אותו הדור מעולם היובל ומדרגת הבינה, הנשפעת מתוך שמיעת הלב, וכענין ה'נעשה ונשמע', כמו שאמר רבי אלעזר בזוהר בהר (בדף קח ע"ב). ועל זה נאמר במתן תורה "במשוך היובל המה יעלו בהר" (שמות יט, יג) ופירש שם רש"י שהיה זה שופר מאילו של יצחק, כי מדרגת יצחק היתה מצד עולם הבינה (זוהר מצויע דף נ"א ועוד), שהוא ענין שמיעת הלב. ולכן דוקא הם שזכו להמשיך את גילוי התורה בהר סיני, כי היה אותו הדור מעולם השמיעה, וזה היה עיקר הדבר שהיו צריכים לתקן, ובלא זה לא יכולים היו לשמוע למשה ולקבל התורה.

והוא הטעם שקבלו התורה בקולות וברקים וקול שופר, שכל זה הוא מצד תיקון מדרגת השמיעה, ועל זה נאמר בהם אז 'וכל העם רואים את הקולות', שהיה כל עניינם לתקן חטא אדם הראשון ולהשיב את מדרגת הראייה, ולזה זכו מתוך שמיעת הלב לקבל התורה, שבזה תקנו את מדרגת השמיעה להיות כמדרגת ראייה ממש, וכענין 'רואים את הקולות'. וכן הוא לדורות, שמתוך מדרגת שמיעת הלב בעסק התורה יודע האדם ומאמין באמיתות דברי החכמים כרואה זאת בעיניו ממש, וכך הולכת ונתקנת מדרגת השמיעה מדור לדור יותר ויותר, עד שבגאולה השלמה יתקונו העינים בשלמות כמדרגת אדם הראשון קודם החטא, וכנאמר בישעיה (כב, ה) על ימים אלו "עין בעין יראו בשוב ה' ציון", שיהיו העינים יכולים לראות בפועל את גילוי ה' ב"ה, וכענין 'עין בעין', שלא תהיה הראיה בדרך שמיעה, אלא בעיניים ממש, והוא שלמות סוד התפילין בתיקון העולם במלכות שי"ד.

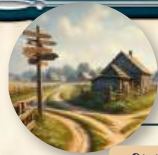
המשך בשבוע הבא אם ירצה ה'

תמונות

ב. בנוסף הזכיר רבנו שעל דרך הסוד יש שכתבו שאין להצטלם, וכמו שכתב רבי יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (ח"א דרוש ב) שבכל ציור צלם אדם שורה רוח רעה, וכן היה מנהגו של החכם צבי, כפי שהעיד עליו בנו בשאלות ותשובות שאילת יעב"ץ (ח"א סי' קע) שהיה נזהר אביו שלא יציירו אותו.

א. רבנו הזכיר כמה פעמים שהמקור לנוהגים שלא להצטלם, הוא מדברי הגאון רבי מלכיאל טננבוים בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' נח) שכתב בדעת הריטב"א (ע"ז מג) הסובר שיש לאסור לצייר דמות בצבעים מפני שנחשב הדבר כצורה בולטת האסורה משום עבודה זרה, שלפי זה אסור גם להצטלם, אבל לדעת הרמב"ם (בהלכות ע"ז פ"ג ה"ה) ומרן השולחן ערוך (י"ד סי' קמא ס"ד) אין בזה איסור.

תפלה לשלמה



פיני דוד

יטרות ואבני דרך
מתורת מו"ר שליט"א

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א

לפייס את הבורא ב"ה שיבנה המקדש

רבונו של עולם, הנני הקטן מתפלל לפניך פֶּעַת
לְמַעַנְךָ יִתְבַּרְךָ שְׁמֶךָ, אָנָּה רַחוּם וְחַנוּן, רַחֵם עַל
כְּבוֹדְךָ וּמְלֻכוֹתֶיךָ וְתִגְאָל שְׂכִינְתֶךָ הַשְּׁרוּיָה בְּגִלּוֹת,
אָנָּה רַחֵם עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְתִבְנֶנּוּ בֵּיתְךָ וְהִיכַלְךָ,
אָנָּה רַחֵם עַל נִקְדַּת לְבָבֵי הַשְּׁרוּיָה בְּהַסְתָּרָה, שֶׁהֲנִי
הַקָּטָן מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ וְאֵינִי מְקַשֵּׁר כְּרָאוּי לְנִקְדַּת
לְבָבִי, וְכֹנְנֵתִי אֵינְנָה כְּרָאוּי, כִּי אֵינִי מִבֵּין מֵהוּ
בֵּיתְךָ, וּמֵהוּ הַנְּחַת רוּחַ שְׁצַרְיָךְ אֲנִי לַעֲשׂוֹת לְמַעַנְךָ
יִתְבַּרְךָ שְׁמֶךָ, מִתּוֹךְ שְׁשֻׁקוּעַ אֲנִי בְּאַרְבַּעַת אַמּוֹתֵי
וּבְקִשּׁוֹתַי וְחֶסְרוֹנוֹתַי. וְעַל זֶה מִבְּקֵשׁ אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ
אָבִי אֵב הַרְחֵמֵן, שֶׁתִּגְלֶה בִּי עַז רַחֲמֶיךָ וְתִסְלַח לִי
עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, וּבְפָרְט עַל רַחוּמֵי מִנְקַדַּת לְבָבִי,
וּמִתְפַּלֵּל וּמִבְּקֵשׁ אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ שִׁיְהֵא לְךָ נַחַת רוּחַ,
וְתִתְגַּלֶּה מְלֻכוֹתֶיךָ בְּעוֹלָם, שֶׁתִּמְלֹךְ לְעוֹלָם אֶתְּךָ
יִתְבַּרְךָ שְׁמֶךָ לְבִדְךָ, וְיִבְנֶנּוּ בֵּיתְךָ.

רבונו של עולם, אֵיל רַחֲמֵן, הָאֵר נָא פְּנֵיךָ עַל
מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם, לְמַעַנְךָ אֲדֹנָי, וְנַעֲוֹרֵר עֲצָמֵנו לְזַמֵּר
וְלְהַלֵּל לְפָנֶיךָ בְּרַב שִׁיר וְשִׁבְחָה, וְנֹאמֵר זֶה אֵל זֶה,
הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ.
הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֵתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדֻלוֹ. הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַת
שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנִבְלָה וְכִנּוֹר. הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמְחֹל,
הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֶגְבֵי. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ
בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה. כָּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְהוָה, הַלְלוּיָהּ.
וְיֵהֵ רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שִׁיְהֵא לְךָ יִתְבַּרְךָ שְׁמֶךָ נַחַת רוּחַ
מִתְפַּלְתִּי זֶה, וְעֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיָךְ,
עֲשֵׂה לְמַעַן תִּזְרַתְךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ, הוֹשִׁיעָה
יְמִינֶךָ וְעֲנֵנִי וְתִתְקַבֵּל תְּפִלָּתִי זֶה לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוֹדְךָ,
בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְתִפְאַרְתְּךָ. אָמֵן נְצַח סֵלָה וְעַד.

האם ראוי לצאת מארץ ישראל להשתטח על קברי הצדיקים?

כשדיבר רבנו על מעלתה של ארץ ישראל, הזכיר את דברי הר"ן בדרשותיו דרוש ד', שביאר את מאמר חז"ל בכתובות דף ק"י עמוד ב' שהדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה והדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, שההנהגה בעולם היא לפי דרך הטבע, אבל בארץ ישראל ההנהגה היא מעל הטבע ואין שום טבע, וזהו סוד המובא בזוהר הקדוש פרשת נח דף ס"א עמוד א' ופרשת וירא דף ק"ח עמוד ב' שארץ ישראל מושגחת על ידי הקב"ה בעצמו, כמו שכתוב בדברים פרק י"א פסוק י"ב "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", אבל ארצות העמים נשלטות על ידי ממונים ושירי מעלה. ומכל מקום אמר רבנו שמי שרוצה לצאת מארץ ישראל להשתטח על קברי הצדיקים יש לו על מה לסמוך, מאחר והשתטחות על קברי הצדיקים היא בגדר דבר מצוה, כמו שכתב בתשובת מהרי"ל סימן קי"ח שמי שנדר לילך על קברי הצדיקים נחשב לו הדבר לנדר מצוה, והביאו מרן מהבית יוסף באורח חיים סימן תקס"ח, ועל אף שהפתח תשובה בורה דעה סימן שע"ב אות ב' הביא שבשאלות ותשובות בתי כהונה חלק א' סימן כ"ג כתב שלא מצינו מצוה להשתטח על קברי צדיקים, מכל מקום כבר הוכיח כן רבי חיים סתהון בספרו ארץ חיים בורה דעה סימן שע"ב סעיף א' שמצוה להשתטח על קברי הצדיקים, וכן דעת הבן איש חי בשנה שניה פרשת ראה אות ו', ולדבר מצוה הרי מותר לצאת מהארץ. והזכיר רבנו שהגאון רבי שמואל הלוי וואזנר בשאלות ותשובות שבט הלוי חלק ה' סימן קע"ג כתב להתיר לצאת מהארץ בכדי לראות פלאי הבריאה ולפוש, וכל שכן שיש להתיר לצאת בכדי להשתטח על קברי הצדיקים וללמוד שם מתורתם.

מתי צריך לשמוע לרופאים?

כשנשאל רבנו אם רשאי האדם שלא ללכת לרופאים אלא לסמוך על בטחונו, הזכיר רבנו את דברי הרמב"ן בפירושו על התורה בספר ויקרא פרק כ"ו פסוק י"א, שכתב על מה שאמרו חז"ל בברכות דף ס' עמוד א' ובבא קמא דף פ"ה עמוד א' שניתנה רשות לרופא לרפאות, שזהו דווקא כשכבר בא החולה ליד הרופא, שמוותר הרופא לרפאותו, אבל אין חיוב לחולה ללכת לרופא, אלא אדרבא עליו לבטוח בבורא ב"ה שירפאהו בעצמו, וצריך החולה ללכת לדורש בנביא ולא אצל הרופא, ועיקר תפקיד הרופאים הוא להזהיר מדברים המזיקים, ולא לרפא החולים. ובעל העקדה בפרשת וישלח שער כ"ו השיג באורך על דברי הרמב"ן הללו, שמדברי חז"ל בכמה מקומות מוכח שיש ללכת לרופאים בכדי להתרפאות. ומכלל המקום בלשון הרמב"ן יראה שהזכיר שילך לדורש בנביא, ומשמע שהוא בזמן שהיתה הנבואה ועמדו נביאים לישראל, ואכן בשאלות ותשובות אבני נזר בחושן משפט סימן קצ"ג כתב ליישב דברי הרמב"ן, שכוונתו רק לזמן הראשונים שהיו להם נביאים, אבל בזמנינו גם הרמב"ן יודה שיש ללכת לרופאים.

והזכיר רבנו שהדעה המחמירה ביותר בזה היא של האבן עזרא בשמות פרק כ"א פסוק י"ט שכתב במפורש שניתן לרופאים רשות לרפא רק חולי חיצוני, ולא חולי פנימי, שאין להם רשות לרפא זאת כלל, מפני שחולי כזה ביד ה' לרפאותו. ומכלל המקום בלשון הרמב"ן יראה שכוונתו אסור לסמוך על דברי האבן עזרא, והעיקר כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה למסכת פסחים פרק ד' משנה י' שדעה זו שאין ללכת לרופאים היא דעה משובשת, אלא זהו בגדר חובת ההשתדלות, כמו אדם שקונה מאכלים לאכול, וכן דעת הרשב"א בשתובה חלק א' סימן ת"ג. ולמעשה אמר רבנו, שעל אף שהיו צדיקים שסמכו על דברי הרמב"ן ונהגו שלא ללכת לרופאים, אין לנו ללמוד מהם, מאחר וזאת היתה מדרגתם, וכמו שכתב החזון איש בספר אמונה וביטחון פרק ה' שגם הרמב"ן תלוי הדבר במדרגת הביטחון, שרק למי שמדרגת אמונתו גבוהה כל כך עד שאינו מרגיש כלל שהוא נצרך לרופא, אז בודאי גם ה', יתברך יתנהג עימו כן ולא יצריך אותו לרופא ולרפאותו, אבל היום אין לנהוג כן, ובודאי שחובה עלינו ללכת לרופאים, ויש לנו לחוש בזה למה שכתב החיד"א בברכי יוסף יורה דעה סימן של"ו סעיף קטן ב' על דברי הרמב"ן שהיום מי שנוהג כן יש בזה משום יורא, כי מי יכול לסמוך היום שבטחונו בה' כראוי, ומי יאמר שאין לו לחוש שמא יגרם החטא, וכי גדולים אנו מכל הגדולים בדורות האחרונים שנתרפאו על ידי הרופאים, ולכן אין לנו לשנות הדרך שנהגו תמיד לילך לרופאים.

לפניו עטוף בתכריכים וספר קטן בזרועו, ותמה אותו החסיד לראותו עם ספר בידו, ושאל אותו מהו ספר זה אשר בידך, והשיב לו הנפטר שזהו ספר תהלים, וניתנה לו רשות משמים לבוא ולהזהיר בני כפרו שימלטו על נפשם למקום אחר, מפני שנגזרה הגזרה על אותו הכפר שיפרעו בו הפורעים, ה' ירחם ויציל. כי מפני שנהגתי במשך כמה שנים להשלים ולגמור כל יום הספר תהלים, הגנה זכות זו על בני הכפר וניצולו מהפרעות והאריכו שלוח, אבל עכשיו שנסתלקתי מהעולם אין מי שיגן בעדם, ולכן מוכרחים הם להמלט על נפשם. ומיד בבוקר עמד אותו החסיד והזהיר בני הכפר שימלטו על נפשם, והיו כאלו ששמעו לדבריו ומילטו עצמם וניצולו, והיו כאלו שלא השיגו בדבריו ופגעה בהם יד ה' ומידת דינו, יתברך שמו. והעיד רבנו אביגדור קרא, שמיום שנודע לאביו ממעשה זה, הוא הרגיל עצמו לסיים ספר התהלים בכל שבוע, שחילק אותו לשבע חלקים, והיה אומר בכל יום חלק אחד עד שגמר הספר אחת לשבוע. וסיים רבנו אביגדור קרא, שמי שהוא רגיל בספר תהלים, הוא דוחה בזה כל מיני פורענות ופגעים רעים מעליו ומעל בני ביתו, ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות וטובות והצלחות. ואמר רבנו, שכיום רווח המנהג לומר כל שלוש פרקי תהלים עד שמסיימים הספר וחוזרים שוב, וראוי לנהוג במנהג זה, שמעלתו גדולה ועצומה.

סיפור לשלחן שבת



כאשר דיבר פעם רבנו הגאון היונקא שליט"א מכוחה של אמירת תהלים בקביעות, שניצול בזה האדם מכל רע בעולם הזה ובעולם הבא, סיפר מעשה נפלא בזה שהביאו רבי נפתלי בכרך בספר עמק המלך בשם רבנו אביגדור קרא שהיה אחד מהראשונים בעלי הקבלה, בשם אביו. שבשנות הגזרות והרציחות שהיו בערי אירופא ואשכנז בסוף תקופת הראשונים, היה באיזה כפר יהודי אחד תמים ופשוט שלא היה יודע ללמוד אלא לקרוא תהלים בלבד, ולא הגיעו הפרעות לאותו הכפר בו הוא גר וחיו שם בשלום, והוא נפטר בשיבה טובה, ובתוך החודש שלאחר פטירתו בא אותו הכפרי בחלום לחסיד אחד צדיק ממכיריו שהיה גר איתו שם בכפר, כאשר הוא עומד